

ROLUL INFORMAȚIEI CONTABILE ȘI CARACTERISTICA GENERALĂ A PROCESULUI DECIZIONAL

Valentina PANUȘ

Academia de Studii Economice din Moldova

The purpose of this article is to mention the importance of accounting information and decision-making feature. Since the number of decisions in an undertaking is practically unpredictable, management accounting should reflect the real activity in a form useful for management of the company. Thus, the use of accounting information quality, promote an efficient deployment of existing conditions of competition.

Cadrul normativ actual al contabilității și literatura de specialitate autohtonă definesc și caracterizează cerințele față de informația financiară. Paragraful 20 din Bazele Conceptuale ale pregătirii și prezentării rapoartelor financiare (în continuare – Bazele conceptuale [2]) vizează caracteristicile calitative principale ale informației financiare. Rolul informației contabile în procesul decizional este abordat și în lucrările savanților autohtoni și străini – B.Nedlees, H.Anderson, J.Caldwell [5], A.Nederita [7], R.Anthon, J.Reece [10], A.Seremet [9] etc., precum și în *IFRS (International Accounting Standarts Comunitate Foundation – Standardele Internaționale de Raportare Financiare)* [1] etc.

Institutul American al Contabililor Publici Autorizați (AICPA) tratează definiția contabilității ca fiind „arta înregistrării, clasificării și rezumării într-o manieră semnificativă și în exprimare bănească a tranzacțiilor și evenimentelor care au, chiar și în parțial, caracter financiar, precum și interpretarea rezultatelor acestor acțiuni”, ce se baza pe funcția tradițională de ținere a registrelor (evidența documentară) pe care o îndeplinea contabilul [5, p.3]. Însă, în 1970, AICPA constată rolul contabilității, care deja „furniza informații cantitative, preponderent de natură financiară, referitoare la entități economice și care urmează a fi utilizate în luarea deciziilor economice” [5, p.3].

Asociația Americană a Contabililor (AAA) definește contabilitatea „ca fiind „proces de identificare a importanței informației, de măsurare și transmitere a ei utilizatorilor pentru a le permite luarea deciziilor optime” [11, p.24].

În literatura de specialitate rolul contabilității și al informației contabile în procesul decizional este tratat diferit. Economistul-contabil Eveline Lande din Franța consideră că „contabilitatea este o tehnică care permite interpretarea sau măsurarea evenimentelor economice furnizând o informație financiară”, menționând obiectivul „de a măsura și a traduce activitățile unei entități” [12, p.13].

Economiștii români M.Epuran, V.Băbăiță, C.Imbrescu tratează informația contabilă ca „informație economică specifică, produsă din prelucrarea prin metode, procedee și instrumente proprii a datelor din contabilitate” [14, p.29], menționând că cel mai adecvat sistem de informare util nevoilor utilizatorilor reprezintă contabilitatea și este „strâns legată de activitatea întreprinderii, de procesul decizional” [14, p.32].

Analogic, savantul N.Felegă vizează că „nimatorul comun al punctelor de vedere al diferiților autori și organisme contabile privind obiectivul principal al informației financiare este acela de a fi utilă diferiților utilizatori în procesul de luare a deciziilor” [15, p.15]

Astfel, informația financiar-contabilă reprezintă, fără îndoială, una dintre principalele surse informaționale ale oricărui sistem decizional. De la raportări privind producția obținută sau stocurile deținute și până la întocmirea rapoartelor anuale, scopul este același: *sprijinirea diverselor categorii de utilizatori în alegerea soluțiilor optime.*

Datorită marii diversități de informații solicitate de către utilizatori sau furnizate de către entitățile patriomoniale, sunt delimitate caracteristicile calitative ale rapoartelor financiare, deoarece credibilitatea informației depinde în mare măsură de respectarea acestor caracteristici.

Prin urmare, informația financiar-contabilă trebuie să satisfacă anumite cerințe. Astfel, paragraful 20 din Bazele Conceptuale ale pregătirii și prezentării rapoartelor financiare vizează următoarele caracteristici calitative principale: **claritatea, importanța, veridicitatea și comparabilitatea informației.** De asemenea, pot fi utile și asemenea caracteristici calitative ale rapoartelor financiare, cum sunt: **prudența, importanța relativă, imaginea fidelă, prevalența conținutului asupra formei, neutralitatea, definitivarea** etc. [2].

Cadrul General pentru întocmirea și prezentarea situațiilor financiare menționează caracteristicile calitative care determină utilitatea informațiilor din situațiile financiare prin: **inteligibilitate**, **relevanță** (pragul de semnificație), **credibilitate** (reprezentarea fidelă, prevalența economicului asupra juridicului, neutralitate, prudență, exhaustivitate), **comparabilitate** [1].

În literatura de specialitate sunt întâlnite diverse opinii privind nomenclatorul și conținutul caracteristicilor calitative. Astfel, după renumiții economiști B.Nedlees, H.Anderson, J.Caldwell, cele mai importante caracteristici calitative ale informației contabile care reprezintă „standardele pentru aprecierea acestor informații”, sunt: **claritatea**, **utilitatea**, **relevanța** (valoarea de imagine a trecutului, valoarea de previziune, oportunitatea), **fiabilitatea** (reprezentarea fidelă, verificabilitatea, neutralitatea) [5, p. 319-320].

În acest context, vom reprezenta în Tabelul 1 specificațiile și abordările referitor la unele caracteristici calitative ale informației financiare.

Tabelul 1

Caracteristicile calitative ale informației financiare

<i>Caracteristici calitative ale informației financiare</i>	<i>Abordări conform Cadrului normativ contabil și literaturii de specialitate</i>
Claritatea	- trebuie să aibă cunoștințe suficiente despre afaceri, activitatea economică și contabilitate, precum și să aibă dorința de a studia informația cu o deosebită străduință. În același timp, informația privind noțiunile complicate, inclusă în rapoartele financiare în conformitate cu cerințele utilizatorilor, nu poate fi exclusă din rapoarte din motivul că aceasta este foarte complicată pentru a fi înțeleasă de unii utilizatori [2]; - însușirea principală a informațiilor conținute în rapoartele financiare constituie receptarea rapidă a acestora, fiind asigurată de posedarea de către utilizatori a cunoștințelor suficiente privind businessul, activitatea economică și contabilitatea. Gradul de nepregătire a unor utilizatori de a percepe unele noțiuni complicate nu poate servi drept obstacol pentru includerea în rapoartele financiare a unor informații complexe [3].
Importanța	- influențează asupra luării deciziilor de către utilizatorii de rapoarte financiare, ajutându-le să aprecieze evenimentele anterioare, curente sau viitoare, să le confirme sau să le corecteze [2].
Veridicitatea	- posedă calitatea de veridicitate în cazul când lipsesc erorile esențiale și neobiectivitățile [2].
Comprabilitatea	- utilizatorii trebuie să aibă posibilitatea să compare rapoartele financiare atât ale unei întreprinderi în diferite perioade de timp pentru a identifica tendințele în situația financiară și rezultatele activității acesteia, cât și ale diverselor întreprinderi pentru a compara situația financiară a acestora, rezultatele activității și modificările în situația financiară și rezultatele activității, ceea ce influențează modificarea rezultatelor financiare [2]; - informațiile sunt prezentate astfel încât factorul de decizie să poată identifica asemănările, diferențele și evoluțiile ce caracterizează perioade de timp sau companii diferite [5, p.321].
Prudența	- includerea unui grad de precauție în exercitarea raționamentelor necesare pentru a face estimările cerute în condiții de incertitudine, astfel încât activele și veniturile să nu fie supraevaluate, iar datoriile și cheltuielile să nu fie subevaluate [1]; - respectarea acestui principiu este deosebit de importantă, deoarece protejează entitatea și utilizatorii informațiilor acesteia împotriva evaluării subiective și multiplelor riscuri și pierderi care pot apărea în viitor [16, p.47].
Neutralitatea	- în scopul asigurării fiabilității, informația conținută în rapoartele financiare trebuie să fie neutră (obiectivă). Rapoartele financiare nu sunt neutre în cazul în care alegerea informației sau forma de prezentare a acesteia condiționează luarea unor decizii greșite sau denaturează estimarea, ceea ce pune la îndoială obținerea unor rezultate prestabilite anterior [2].
Prioritatea conținutului asupra formei	- dacă informația prezintă veridic operațiile și alte evenimente pe care trebuie să le furnizeze, este necesar ca acestea să fie luate în considerație și să fie prezentate, în primul rând, în conformitate cu conținutul și realitatea economică a acestora, dar nu numai conform formei lor juridice [2].
Oportunitatea	- conducerea întreprinderii trebuie să asigure îmbinarea optimă dintre oportunitatea relativă de prezentare a rapoartelor și veridicitatea informației [2].
Relevanța	- pentru a fi utile, informațiile trebuie să fie relevante pentru luarea deciziilor de către utilizatori. Informațiile sunt relevante atunci când influențează deciziile economice ale utilizatorilor [2]; - o informație este relevantă dacă este furnizată la timp și are atât valoare predictivă, cât și o valoare de confirmare [13, p.41].

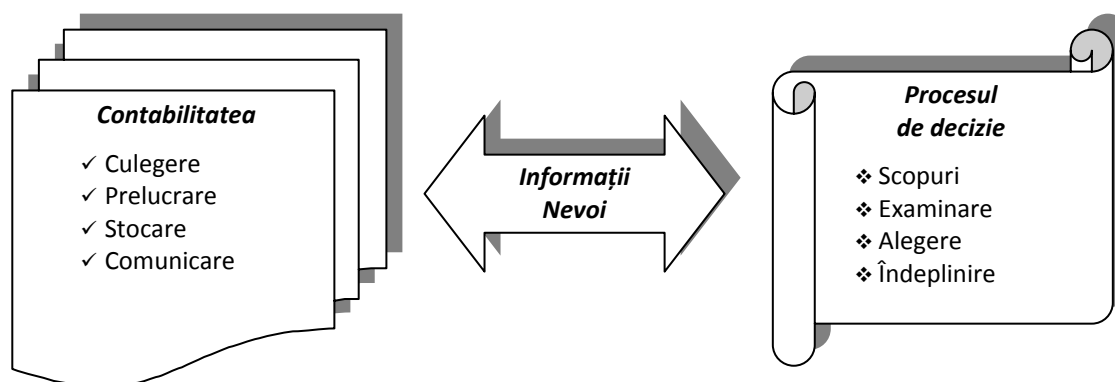
Renunțul savant român N.Feleață accentuează că „simpla enumerare a criteriilor de evaluare a calității informației financiare este de o mare utilitate pentru normalizatorii, practicienii și autorii contabili, pentru conducătorii de întreprinderi și utilizatorii externi ai documentelor de sinteză. Aceste calități sunt necesare, în special, normalizatorilor și reprezentanților profesiei, în vederea formulării de norme contabile care să fie în acord cu obiectivele informației financiare” [15, p.25].

Prin urmare, calitatea informației furnizate de contabilitate influențează fundamentarea deciziilor economice eficiente și operative, acesta fiind principalul motiv pentru studierea contabilității, ce constă în obținerea cunoștințelor și aptitudinilor necesare pentru a participa la luarea unor decizii economice importante.

Astfel, potrivit cunoștințelor savanți americani B.Needles, H.Anderson, I.Coldwell, „informațiile furnizate de contabilitate stau la baza procesului decizional atât în interiorul, cât și în exteriorul întreprinderii” [5, p.4], menționându-se că scopul informației contabile „de a oferi datele de bază de care au nevoie diferiți utilizatori pentru a lua decizii fundamentale – este un ideal. Diferența dintre ideal și actual constituie cea mai interesantă și controversată parte a contabilității” [5, p.319].

Renunții economiștii din SUA Ch.Horngren, M.Datar și M.Foster consideră că „sistemele contabile pornesc de la evenimentele și operațiunile economice care s-au produs într-o întreprindere și prelucrează datele conținute în aceste operațiuni pentru a le transforma în informații utile managerilor și altor utilizatori, precum reprezentanții comerciali sau șefii secțiilor de producere. Prelucrarea oricărei operațiuni economice presupune colectarea, sistematizarea, însumarea și analiza datelor” [6, p.2].

Pentru a generaliza abordările de mai sus, precum și pentru a conștientiza rolul și importanța informației contabile în procesul decizional, le vom reprezenta în Figura 1.

Sursa: Elaborată de autor

Fig.1. Contabilitatea ca sistem informațional pentru deciziile economice.

În primul rând, contabilitatea măsoară activitățile economice, înregistrând datele ce le primesc pentru o utilizare viitoare. În al doilea rând, datele sunt stocate cât timp este necesar, iar apoi prelucrate pentru a deveni informații utile. În al treilea rând, informațiile sunt comunicate prin intermediul rapoartelor factorilor de decizie. S-ar putea spune că datele brute ce privesc activitățile economice reprezintă intrări de date în sistemul contabil, iar informația prelucrată, utilă pentru factorii de decizie, reprezintă ieșiri de informații prin diverse forme de raportări.

Practic, principala responsabilitate și ocupație a unui manager reprezintă adoptarea deciziilor. Dicționarul Explicativ al Limbii Române definește decizia ca fiind „hotărâre luată în urma examinării unei probleme, a unei situații, soluție adoptată din mai multe posibile” [4].

Economiștii români I.Ionașcu, A.Tiberiu și M.Stere definesc decizia ca un proces de „transformare a informațiilor primare de un decident în acțiuni, în cadrul unei organizații sau al unei părți a organizației” [8, p.15].

Economistul rus A.Șeremet menționează: cu toate că fiecare decizie este unică și nu poate fi reprezentată ca legată cu careva reguli, etape sau constrângeri periodice, ea se subordonează logicii interne – acesta e ciclul fundamentării deciziilor [9, p.132].

Pe baza analizei diverselor puncte de vedere ale specialiștilor, se poate afirma că **decizia este direcția de acțiune aleasă pentru realizarea unuia sau a mai multor obiective, sau o linie de acțiune conștient aleasă dintr-un număr de posibilități pe care le are decidentul pentru a rezolva o problemă**. Astfel, se ajunge la concluzia că decizia e luată într-un context de raționalitate perfectă, adică managerul ia decizia cea mai bună

care îi asigură maximizarea utilității, stabilind strategia unității și modul de folosire efectivă a resurselor materiale și umane disponibile.

Performanțele oricărui sistem economic depinde de calitatea deciziilor, de rapiditatea cu care se acționează pentru eliminarea cauzelor în acest context. Pentru a fi de calitate deciziile luate, trebuie fundamentat procesul de decizie.

Luăm decizii în fiecare zi. Unele sunt simple, altele nu sunt însă la fel de simple, dar, totuși, toate aceste decizii au ceva în comun: un proces de decizie. În opinia renumiților savanți Ch.Horngren, M.Datar și M.Foster, „procesul de decizie presupune culegerea de informații, luarea în calcul a costurilor și beneficiilor viitoare, alegerea unei alternative, acțiunea în acord cu această alegere și evaluarea rezultatelor” [6, p.410].

Economiștii moldoveni sub conducerea savantului A.Nederiță, tratează procesul de pregătire și luare a deciziilor. În opinia lor, el începe cu determinarea scopurilor și sarcinilor ce stau în fața întreprinderii. Pentru mulți agenți economici, asemenea scop poate fi maximizarea profitului, viitoarelor fluxuri nete ale încasărilor de mijloace bănești, lărgirea pieței de desfacere etc. [7, p.93], menționând că „luarea deciziilor manageriale ce determină atât perspectivele de lungă durată privind dezvoltarea întreprinderii, cât și utilizarea curentă a resurselor, reprezintă una dintre sarcinile de bază ale contabilității manageriale” [7, p.92].

Astfel, pentru perspectivele de viitor ale companiei, precum proiectele investiționale, vor fi luate decizii pe termen lung. De aceea, este foarte important a obține informația despre posibilitățile întreprinderii, dimensiuni, mediul în care va funcționa întreprinderea etc.

Renumiții economiști R.Anthony și J.Reece diferențiază deciziile în două categorii: 1) evidența diferențială – decizii pe termen scurt; 2) decizii pe termen lung – elaborarea rapoartelor privind investițiile [10, p.416-441]. Ei propun câteva recomandări practice ce pot fi folosite în procesul decizional, precum: în procesul alegerii, limitați variantele posibile, deoarece posibil să vă stopați neajungând la analiza propriuzisă; nu acordați atenție numai valorilor cantitative; conștientizați mărimea erorii în caz de eșec; în pofida situației, trebuie să luați o decizie, deoarece nealegerea deciziei poate să fie varianta mai rea; prezentați propunerile dumneavoastră într-o formă clară, astfel încât decidenții să poată alege o variantă [10, p.434].

Astfel, procesul luării deciziilor manageriale reprezintă evaluarea comparativă a câtorva variante de acțiuni posibile și alegerea aceleia care asigură atingerea scopului propus. Prin urmare, înaintea de a fundamenta decizia corectă trebuie detreminat scopul propus. După ce am stabilit variantele alternative posibile, trebuie să acumulăm informații și analize ale datelor. În dependență de decizia luată, informația trebuie să fie corespunzătoare. Astfel, pentru deciziile de scurtă durată, cum ar fi: *Ce prețuri trebuie de stabilit la produs? Ce cantitate de produs trebuie fabricată?* etc., este nevoie de informații curente, operative, precum și de resurse care sunt disponibile la moment (financiare, muncă etc.).

Abordările de mai sus referitor la procesul de fundamentare a deciziilor le vom generaliza în Tabelul ce urmează.

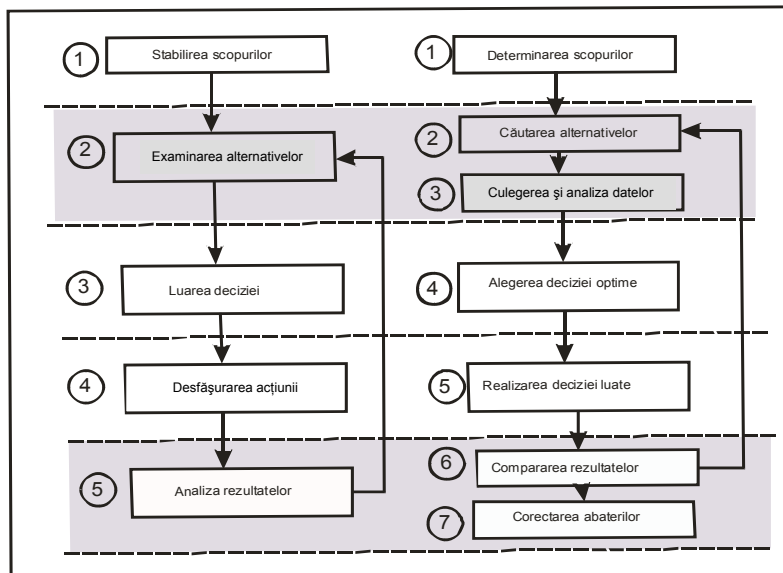
Tabelul 2

Delimitarea procesului decizional după diverse concepții

Nr. crt.	B.E. Needles, H.R. Anderson, J.C. Caldwel	C.T. Horngren, S.M. Datar, G.Foster	K.Drury	A.Upchurch	A.D. Seremet	Autori moldoveni
1	Stabilirea scopurilor	Obținerea de informații	Determinarea scopurilor	Stabilirea scopurilor	Stabilirea scopurilor	Determinarea scopurilor
2	Examinarea alternativelor	Efectuarea preveziunii	Căutarea alternativelor	Necesitatea luării deciziilor	Căutarea alternativelor	Căutarea variantei alternative
3	Luarea deciziei	Alegerea unei alternative	Culegerea datelor	Căutarea alternativelor	Alegerea variantelor	Culegerea și analiza datelor
4	Desfășurarea acțiunii	Implementarea deciziei	Alegerea deciziei	Evaluarea alternativelor	Realizarea proiectului	Alegerea deciziei optime
5	Analiza rezultatelor	Evaluarea performanțelor	Realizarea deciziei	Alegerea alternativelor	Compararea și controlul rezultatelor primite	Realizarea deciziei luate
6			Compararea rezultatelor	Realizarea alternativelor		Compararea rezultatelor
7			Luarea măsurilor privind înlăturarea abaterilor	Monitoringul luării deciziei		Corectarea abaterilor

Sursa: Elaborată de autor

Modelul luării deciziilor manageriale este prezentată, la unii autori, în cinci etape, la alții – în șapte. Primele cinci etape reprezintă însuși procesul luării deciziilor manageriale, sau procesul de planificare. Planificarea constă în alegerea din variantele alternative. Ultimile două etape definesc procesul de control și gestiune prezentate schematic în Figura 2. În procesul luării mai multor decizii deseori nu pot fi urmăriți pașii concreți de pregătire a acestora. Cu toate acestea, de obicei, se evidențiază cele mai generale etape în luarea deciziilor.

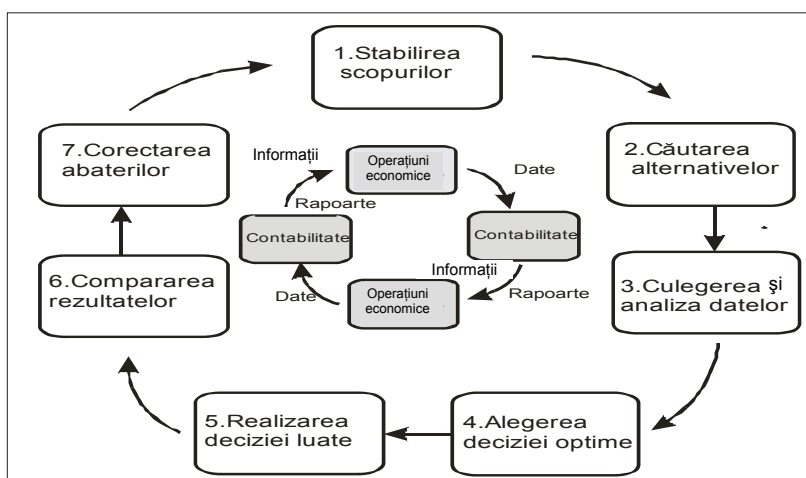

Sursa: Elaborată de autor

Fig.2. Etapele procesului decizional.

În practică, luarea deciziilor manageriale include compararea variantelor alternative concurente și alegerea aceleora care cel mai bine răspund la necesitățile întreprinderii. După ce va fi aleasă varianta alternativă, trebuie realizat și îndeplinit planul care este întocmit de către manageri (contabili) pentru luarea deciziilor. Întocmirea planului se face pentru ca fiecare lucrător al întreprinderii să-și cunoască obligațiunile în procesul realizării acestui proiect de decizie. Utimele două etape descriu procesul de gestiune, incluzând evaluarea (măsurarea) rezultatelor reale și corectarea lor, ce permite realizarea variantei alese conform planului. Compararea rezultatelor reale cu cele planificate, precum și metodele de îndepărtare a abaterilor de la plan (dacă vor exista) sunt atribuite procesului de control al întreprinderii. Scopul controlului este de a asigura cu lucru, pentru ca planurile inițiale să fie îndeplinite.

Generalizând afirmațiile de mai sus, concluzionăm o legătură dintre operațiunile economice și informația contabilă prin prisma procesului decizional prezentat în Figura 3.

Sursa: Elaborată de autor

Fig.3. Corelația dintre procesul decizional și informația contabilă.

Astfel, la toate etapele procesului de luare a deciziilor se utilizează diferite informații care trebuie controlate de contabilitate și care trebuie să corespundă cerințelor calitative, întru a fi necesare și utile procesului decizional managerial.

Generalizând abordările și recomandările de mai sus, concluzionăm că utilizarea informației contabile calitative duce la fundamentarea deciziei economice optime, în scopul asigurării, precum și al desfășurării unei activități eficiente în condițiile actuale de competitivitate și profitabilitate.

Referințe:

1. Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRSTM), inclusiv Standardele Internaționale de Contabilitate (IASTM) și Interpretări la 1 ianuarie 2007. - București: CECCAR, 2007.
2. Bazele conceptuale ale pregătirii și prezentării rapoartelor financiare // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.88-91.
3. Standardele Naționale de Contabilitate, www.minfin.md
4. DEX, Dicționar Explicativ al Limbii Române, WWW.DEXonline.ro
5. Nedlees B., Anderson H., Caldwell J. Principiile de bază ale contabilității. Ediția a V-a / Traducere din limba engleză. - Chișinău: ARC, 2000.
6. Horngren T.Ch., Datar M.S., Foster G. Contabilitatea costurilor, o abordare managerială. Ediția a XI-a / Traducere din limba engleză. - Chișinău: ARC, 2006.
7. Contabilitatea managerială: ghid practico-didactic / Colectiv de autori: coordonator - Al. Nederiță. - Chișinău: ACAP, 2000.
8. Ionașcu I., Tiberiu A., Stere M. Control de gestiune. - București: Editura Economică, 2003.
9. Управленческий учет: Учебное пособие / Под редакцией А.Д. Шеремета. - Москва: ФБКПРЕСС, 2000.
10. Энтони Р., Рис Дж. Учет ситуации и примеры. - Москва: Финансы и статистика, 1993.
11. Друри К. Управленческий и производственный учет. Учебник // Пер. с англ. - Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2003.
12. Lande E., Blin P., Denos P. și al. Contabilitatea financiară aprofundată. Ediția a 2-a, rev. - București: Editura Economică, 2002.
13. Contabilitate aprofundată / coordonator: Feleagă N. - București: Editura Economică, 1996.
14. Epuran M., Băbăiță V., Imbrescu C. Teoria contabilității. - București: Editura Economică, 2004.
15. Feleagă N. Îmblânzirea junglei contabilității – concept și normalizare în contabilitate. - București: Editura Economică, 1996.
16. Nederiță A. Aspecte problematice privind aplicarea principiului prudenței în contabilitate și fiscalitate // Contabilitate și audit, 2008, nr.7.

Prezentat la 12.02.2010